

УДК 686.12.056

АНАЛІЗ ДИНАМІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК МЕХАНІЗМУ НЕПОВНОЗУБИХ КОЛІС З КУЛАЧКОВИМ ВМИКАННЯМ

С.Г. Стельмашук

В статті викладені результати теоретичних досліджень динаміки механізму неповнозубих коліс з кулачковим вмиканням з врахуванням пружності веденої системи і умов демпфування в кінематичних парах. Підсумком параметричних аналітичних досліджень є діаграми залежностей максимальних величин прискорень веденої маси від частотних характеристик механізму.

В статье приведены результаты теоретических исследований динамики механизма неполнозубых колес с кулачковым включением с учетом упругости ведомой системы и условий демпфирования в кинематических парах. Итогом параметрических аналитических исследований являются диаграммы зависимостей максимальных величин ускорений ведомой массы от частотных характеристик механизма.

У статті [див.: Динамика ведомой системы шагового механизма неполнозубых колес с кулачковым включением / Стельмашук С.Г.; Укрполиграфинститут им.Ив. Федорова. Львов, 1989. Деп. в УкрНИИНТИ.13.06.89. № 1641 – Ук89] розглядається динамічна модель одного з механізмів періодичного повороту – механізму неповнозубих коліс з кулачковим вмиканням, складені відповідні диференціальні рівняння, наведений їх розв'язок відносно однієї з найважливіших динамічних характеристик механічної системи – інваріанта прискорення веденої маси $\ddot{a}_{км}$.

Для накопичення необхідного розрахункового матеріалу визначено значення позиційних інваріантів $\ddot{a}_{км}$ протягом усього кінематичного циклу при різних варіаціях частотних характеристик і умов демпфування системи.

Для частотної характеристики системи вибрана безрозмірна величина ν , яка виражається через параметри розглядуваного механізму за формулою

$$\nu = \sqrt{\frac{K_{жс}}{I_{пр}}} \times 2T_{вкл},$$

де $K_{жс}$ – коефіцієнт жорсткості системи; $I_{пр}$ – приведений до вихідного вала момент інерції мас; $T_{вкл}$ – час, відведений на дію кулачкового механізму при вводі зубчастих секторів у зачеплення.

Умови демпфування системи характеризуються безрозмірною величиною Π , яка для наших умов виражається формулою

$$\Pi = \frac{\mu \times T_{вкл}}{I_{пр}},$$

де μ – коефіцієнт в'язкого опору.

В результаті обробки великого масиву розрахункових даних побудовано діаграми залежностей $\ddot{a}_{км}$ у відносному часі K , окремі з яких наведено на рис. 1.

Як видно з діаграм, процес має чисто коливний характер тільки в першій і четвертій фазах, тобто у фазах роботи зубчастого зачеплення і вистоювання, причому період цих коливань τ_u і їх частота f_u , відповідно, дорівнюють

$$\tau_u = \frac{2\pi}{\nu_1}; \quad f_u = \frac{1}{\tau_u},$$

де $\nu_1 = \sqrt{\nu^2 - \Pi^2}$.

У першій і третій фазах (фазах дії кулачкових механізмів вводу зубчастих секторів у зачеплення і виводу з нього) внаслідок складання вимушених і пружних коливань має місце досить складний рух. Піки $\ddot{a}_{км}$, що спостерігаються, як правило, у третій фазі руху, залежать від асинхронного накладання хвиль вільного коливання на криву вимушених коливань.

При абсолютній жорсткості валопроводу ($\nu = \infty$) діаграма набуває вигляду, зображеного на рис. 1 (крива а). Власні пружні коливання в цьому випадку відсутні, $\ddot{a}_{км}/M = 6,28$ (теоретичний пік інваріанта прискорення для синусоїди).

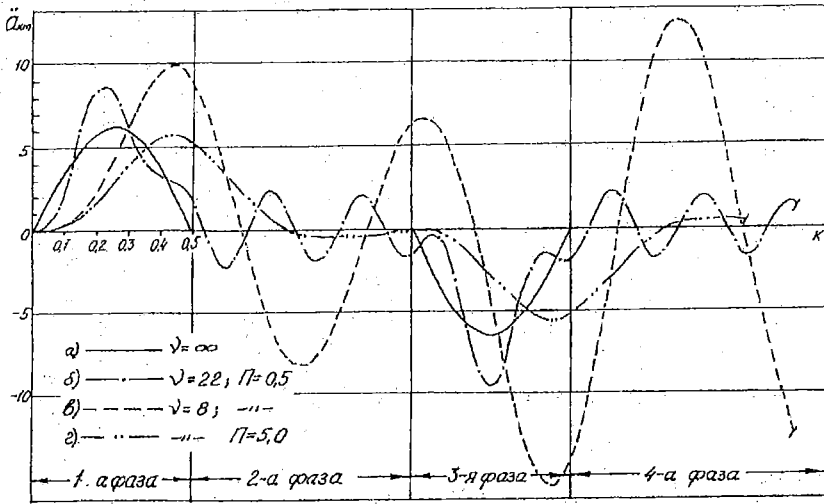

Рис. 1. Діаграми залежностей $\ddot{a}_{км} = f(k)$ при варіюванні параметрів ν і Π .

При зменшенні жорсткості валопроводу і, відповідно, величини ν виникають власні пружні коливання: так, при $\nu = 22$ (крива б) пік $\ddot{a}_{км} = 9,5$, а при $\nu = 8$ (крива в) — $15,2$.

Динамічні навантаження на ланки механізму оцінюються, як відомо, коефіцієнтом динамічності $K_{дс}$, який у нашому випадку можна записати так:

$$K_{дс} = \frac{|\ddot{a}_{км}| / M}{C}$$

Таким чином, при $\nu = 22$ $K_{дс} = 1,51$, а при $\nu = 8$ $K_{дс}$ набирає свого екстремуму — $2,42$.

У другій і четвертій фазах пружні коливання носять затухаючий характер.

При порівнянні діаграм В і Г (рис.1) видно, що при збільшенні демпфування до $\Pi = 5$ системи пік $|\ddot{a}_{км}| / M$ зменшується до величини $5,5$, що пояснюється збільшенням коефіцієнта заповнення площі діаграми $\ddot{a}_{км} = f(k)$.

Оцінити ступінь затухання вільних коливань у четвертій фазі циклу можна величиною A_0 — відношенням амплітуд цих коливань на початку і в кінці фази:

$$A_0 = \frac{e^{-\Pi k}}{e^{-\Pi(k+\varphi_v/\varphi_{вкл})}}$$

де φ_v і $\varphi_{вкл}$ — відповідно, фазові кути вистоювання і включення.

Після математичних перетворень отримуємо

$$\ln A_0 = \Pi \frac{\varphi_v}{2\varphi_{вкл}}$$

звідки видно, що величина A_0 залежить від умов демпфування (Π) і відносної величини вистоювання $\varphi_v/2\varphi_{вкл}$.

При розрахункових $\frac{\varphi_v}{2\varphi_{вкл}} = 3,28$ і $\Pi = 1,5$ (середня величина демпфування) $A_0 = 135$;

при рівних інших умовах і $\Pi = 0,5$ (незначне демпфування) $A_0 = 5,16$.

Для визначення впливу величин ν і Π на піки інваріантів прискорення $|\ddot{a}_{км}| / M$ побудовані їх графіки у функції від $\lambda = \frac{1}{\nu}$ (рис. 2).

Аналізуючи дані криві, слід відзначити їх плавний закономірний характер. Із зменшенням ν (збільшенням відносної жорсткості системи) $|\ddot{a}_{км}| / M$ прямує до розрахункової величини $6,28$. При збільшенні λ спостерігаються підйоми і спади кривих піків прискорення. З цього випливає, що і для малих, і для великих λ можна розрахувати систему для такого λ , коли коефіцієнти динамічності будуть мінімальні.

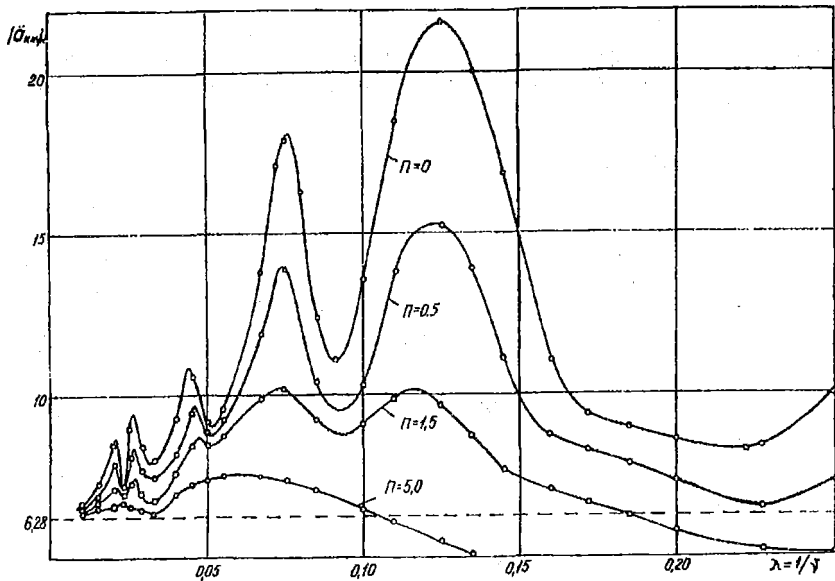

Рис. 2. Графіки піків $\ddot{a}_{км} / \omega = f(\lambda)$ при різних умовах демпфування

Змінити величину $\lambda = \frac{1}{\gamma}$ можна, змінивши один з таких параметрів, як $K_{ж}$, $I_{пр}$ або швидкість роботи механізму $T_{вкл}$.

При однаковому λ механізми стають динамічно подібними. Із збільшенням коефіцієнта демпфування π значення $\ddot{a}_{км} / \omega$ для однакових λ зменшуються.

Зрозуміло, що дослідження динаміки веденої системи з врахуванням пружності ланок і умов демпфування не є вичерпними, оскільки не враховувались зазори в численних кінематичних парах, а також жорсткість і нерівномірність ходу ведучої системи.